

Dana Tițian

Antonia Constantin

Mihaela Cîrstea

Codul familiei adnotat

doctrină • jurisprudență • decizii ale Curții
Constituționale • hotărâri C.E.D.O.

ediția a 2-a

Editura
Stamangiu
2008

Lucrarea a fost elaborată după cum urmează:

- Dana Tițian** – Titlul I. Căsătoria
- Antonia Constantin** – Titlul II. Rudenia
- Mihaela Cîrstea** – Titlul III. Ocrotirea celor lipsiți de capacitate, a celor cu capacitate restrânsă și a altor persoane

Notă asupra ediției

Codul familiei adnotat – doctrină, jurisprudență, decizii ale Curții Constituționale, hotărâri C.E.D.O., aflat la cea de-a doua ediție, oferă cititorului textul la zi al Codului familiei, îmbogățit cu trimiteri la acte normative conexe și cu referințe bibliografice și adnotat cu jurisprudență națională și a Curții Europene a Drepturilor Omului și cu decizii ale Curții Constituționale.

Inspirată după modelul Codurilor Dalloz, lucrarea are o alcătuire logică, legislația conexă, referințele bibliografice și jurisprudența fiind așezate sub fiecare articol al Codului familiei, pentru a asigura un caracter accesibil lucrării.

Text actualizat

Este oferită forma la zi a textului de lege, actele normative de modificare fiind indicate sub forma notelor de subsol.

Art. 55. ¹⁾ [Prescripția acțiunii în tăgăduirea paternității]

(1) Acțiunea în tăgăduirea paternității se prescrie în termen de 3 ani de la data nașterii copilului. Pentru soțul mamei, termenul curge de la data la care a luat cunoștință de nașterea copilului.

(2) Dacă acțiunea nu a fost introdusă în timpul minorității copilului, acesta o poate porni într-un termen de 3 ani de la data majoratului său.

(3) Reclamantul poate fi repus în termen, în condițiile legii.

¹⁾ Articolul 55 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 1 pct. 3 din Legea nr. 288/2007.

Text completat

Pentru a oferi cititorului o informație completă, actele conexe sunt indicate imediat după articolele din Cod și scoase în evidență printr-un chener. După caz, trimiterile se fac la întregul act normativ sau, punctual, la articole din cuprinsul acestuia. Acolo unde se impune, sunt redată și extrase din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Acte normative

- ▶ **Decretul nr. 167/1958** privitor la prescripția extinctivă (republicat în B. Of. nr. 11 din 15 iulie 1960)
- ▶ **Legea nr. 105/1992** cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat, art. 25, art. 26 (M. Of. nr. 245 din 1 octombrie 1992)

**Convenția pentru apărarea drepturilor omului
și a libertăților fundamentale**

– extras –

Art. 8. Dreptul la respectarea vieții private și de familie. 1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.

Art. 14. Interzicerea discriminării. Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Text adnotat

Cele mai multe articole din Cod sunt adnotate cu jurisprudență, fiind prezentate acele soluții prin care s-a încercat rezolvarea, cu valoare de principiu, a problemelor de drept ridicate în activitatea instanțelor de judecată.

Jurisprudența, prezentată pe două coloane sub forma unor rezumate ale hotărârilor instanțelor judecătorești, este atașată articolelor din Cod, fiecare hotărâre având un număr marginal care se regăsește în indexul alfabetic aflat la sfârșitul volumului. Soluțiile relevante pentru aceeași problemă de drept sunt grupate sub un număr și o denumire marginală comună, fiind unite printr-un semn grafic distinctiv (▶).

De asemenea, articolele din Cod și unele dintre soluțiile din practica judiciară sunt însoțite de note de doctrină, prin care sunt aduse completări privind interpretarea și aplicarea problemei de drept avute în vedere.

Hotărârile judecătorești sunt însoțite, acolo unde este cazul, și de note ale autorilor, redată cu caractere italice și însoțite de un semn distinctiv (✎).

Jurisprudență

1. Dovada rudeniei ▶ a) Rudenie cu efecte de stare civilă. Dovada rudeniei cu efecte de stare civilă se face numai cu acte de stare civilă (*Trib. Suprem, dec. civ. nr. 1919 din 23 octombrie 1979, în R.R.D. nr. 3/1980, p. 69*). ▶ **b) Rudenie fără efecte de stare civilă.** Dovada rudeniei prin care nu se urmăresc efecte de stare civilă (de exemplu, pentru interzicerea căsătoriei între persoane rude în gradul prohibit de lege) se poate face prin orice mijloace de probă (*Trib. Suprem, dec. civ. nr. 1911 din 23 octombrie 1979, în R.R.D. nr. 3/1980, p. 69*).

2. Dovedirea rudeniei. Interese patrimoniale. Atunci când prin dovedirea rudeniei se urmăresc interese patrimoniale, de exemplu, în materie succesorală, dovada rudeniei se poate face și prin alte mijloace de probă decât actele de stare civilă (*Trib. Bacău, dec. civ.*

nr. 469 din 19 martie 1956, în L.P. nr. 10/1957, p. 125-127).

3. Statut civil al persoanei. Dovadă. Dovada statutului civil al unei persoane nu se poate face decât cu certificatele de stare civilă și o atare probă ar fi necesară – în principiu – și într-un litigiu patrimonial privind o avere succesorală, în cazurile în care se invocă rudenii cu defunctul. Cu toate acestea, instanța poate încuviința și alte probe pentru stabilirea raportului de rudenie, dacă partea trebuie să dovedească nașteri și căsătorii vechi sau întâmplare în localități necunoscute sau îndepărtate, sau când, pentru obținerea lor, ar întâmpina piedici găsite întemeiate, cu condiția ca aceste probe, astfel admise, să nu fie contrare certificatelor de stare civilă prezentate (*Trib. Suprem, dec. civ. nr. 2013 din 13 noiembrie 1956, în C.D. 1956, p. 32*).

Note de doctrină

3. ▶ a) Copilul conceput înainte de încheierea căsătoriei are situația de copil din căsătorie de la data concepției lui, indiferent dacă soțul mamei a cunoscut sau nu starea de graviditate a viitoarei soții până la data încheierii căsătoriei. Beneficiază de această prezumție, chiar dacă tatăl nu a fost trecut în actul de naștere, și copilul conceput în timpul căsătoriei, dar născut după încetarea sau desfacerea căsătoriei, iar mama nu s-a recăsătorit înainte de data nașterii (*I.P. Filipescu, Tratat de dreptul familiei, p. 327*). ▶ **b)** Presumția de paternitate se aplică și copilului conceput în timpul căsătoriei, dar născut după încetarea sau desfacerea căsătoriei, dacă mama lui nu s-a recăsătorit înainte de data nașterii, chiar dacă tatăl nu a fost trecut în actul de naștere (*I.P. Filipescu, Tratat de dreptul familiei, p. 330*).

2. Rudenie. Mijloace de probă în procesul penal. Forma calificată a infracțiunii de omor săvârșită asupra unei rude apropiate, prevăzută de art. 175 lit. c) C. pen., există independent de mențiunile din actele de stare civilă, dacă din probele administrate rezultă cu certitudine existența unei legături de rudenie între autor și victimă, deoarece, potrivit art. 63 C. proc. pen., constituie probă orice element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei (*Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1959 din 29 septembrie 1979, în C.D. 1979, p. 390*). **Note de doctrină.** În procesele penale, dovada rudeniei se poate face și prin mijloacele de probă reglementate de Codul de procedură penală, deci în alte condiții decât cele ale Codului familiei, fără însă a le exclude pe acestea. În acest sens,

recunoașterea copilului din afara căsătoriei făcută în cadrul procesului penal nu este suficientă, adică nu valorează recunoaștere prin înscris autentic (prin hotărâre judecătorească), deoarece declarațiile inculpatului în cursul procesului penal pot servi la aflarea adevărului numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte sau împrejurări care rezultă din ansamblul probelor existente în cauză, potrivit art. 69 C. proc. pen., iar declarația victimei nu poate agrava situația inculpatului, când aceasta depinde de existența raportului de filiație dintre inculpat și victimă (a se vedea și Al. Bacaci, V. Dumitrache, C. Hageanu, Dreptul familiei, p. 153; I.P. Filipescu, Tratat de dreptul familiei, p. 298; Gh. Elian, Adevărul în procesul penal și modalitățile de stabilire a sa în raport de unele prevederi ale Codului familiei, în J.N. nr. 9/1964, p. 67 și urm.).

17. Acțiunea în rectificarea actului de naștere a copilului este admisibilă dacă soțul mamei și tatăl copilului este declarat judecătorește mort, de la o dată anterioară nașterii copilului și, ulterior, acesta a fost recunoscut de concubinul mamei cu care, ulterior nașterii, s-a și căsătorit (*Trib. jud. Timiș, dec. civ. nr. 117 din 1 ianuarie 1987, în R.R.D. nr. 11/1987, p. 74*). ✎ Soluția este discutabilă, întrucât acțiunea în rectificarea actului de stare civilă trebuie să fie accesorie acțiunii principale vizând tăgăduirea paternității, însă apare ca fiind justificată într-o astfel de situație, când este cert că prezumția legală relativă de paternitate instituită de art. 53 C. fam. nu-și găsește aplicabilitate, fiind răsturnată prin evidența faptelor, iar potrivit art. 54

C. fam., doar soțul mamei avea calitate procesuală activă în acțiunea de tăgăduire a paternității. În prezent, având în vedere că, prin Decizia nr. 349 din 19 decembrie 2001, Curtea Constituțională a stabilit că acțiunea în tăgăduirea paternității este deschisă și mamei copilului, considerăm că, în situația mai sus expusă, mama copilului trebuie să introducă o cerere de chemare în judecată în contradictoriu cu moștenitorii soțului său, pe de o parte, și primăria unde s-a înregistrat nașterea copilului – Serviciul de stare civilă, având un capăt de cerere principal – tăgăduirea paternității – și un capăt de cerere accesoriu – rectificarea actului de naștere al copilului.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Alături de jurisprudența instanțelor române, lucrarea cuprinde o selecție a celor mai relevante soluții din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și decizii prin care Curtea Constituțională s-a pronunțat cu privire la constituționalitatea textelor Codului familiei.

Hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului

1. Cauza *Phinikaridou c. Ciprului*. Curtea a avut dificultăți de a accepta perioade limită inflexibile aplicabile indiferent de cunoașterea de către copil a factorilor relevanți și a considerat că o distincție trebuia făcută între cazurile în care copilul nu a avut oportunitatea să cunoască faptele și acelea în care nu a inițiat procedurile în timpul termenului limită prevăzut de lege din alte motive. În cauza de față, a rezultat clar din hotărârea Curții Supreme că s-a acordat o importanță mai mare interesului general și drepturilor și intereselor prezumtivului tată și ale familiei sale, decât dreptului reclamantului de a-i fi dezvăluite originile. Chiar având în vedere marja de apreciere a statului, aplicarea unui termen limită rigid în exercitarea procedurilor de paternitate, fără a avea în vedere circumstanțele individuale ale cauzei și în special cunoașterea de către copil a faptelor interesând paternitatea, a adus atingere chiar esenței dreptului reclamantului la respectarea vieții sale private (*C.E.D.O., hot. din 20 decembrie 2007, în Buletinul CEDO nr. 2/2008, p. 104*).

2. Cauza *Jaggi c. Elveției*. Curtea reamintește că alegerea mijloacelor pentru protecția vieții private și de familie, în conformitate cu art. 8 din Convenție, cade sub incidența marjei de apreciere a autorităților naționale. În acest sens, există diferite metode de a asigura respectul vieții private, iar natura obligației statelor depinde de aspectele particulare ale cauzei deduse judecării. Extinderea marjei de apreciere depinde nu numai de dreptul sau drepturile avute în vedere, dar și de natura interesului în cauză. Curtea consideră că dreptul la propria identitate, care include și dreptul de a-ți cunoaște paternitatea, face parte integrantă din noțiunea de viață privată. Astfel că, în cazul în care autoritățile naționale nu autorizează prelevarea de mostre ADN de la o persoană decedată, pe care reclamantul o indică drept tată prezumtiv al său, și efectuarea testului de paternitate, este încălcat dreptul la viață privată prevăzut de art. 8 din Convenție (*C.E.D.O., hot. din 13 iulie 2006, www.echr.coe.int*).

Decizii ale Curții Constituționale

1. Curtea Constituțională a declarat ca fiind **neconstituțional art. II din Legea nr. 288/2007** pentru modificarea și completarea Codului familiei, motivând că acesta contravine dispozițiilor constituționale cuprinse în art. 15 alin. (2), neretroactivitatea fiind un principiu

constituțional prevăzut în mod expres, legiuitorul neputând adopta norme juridice cu aplicare retroactivă, în materie civilă, indiferent dacă este vorba de legi materiale sau legi procesuale. Curtea a constatat că legiuitorul în mod justificat a înlăturat o situație de inega-

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

litate, în privința termenului de prescripție, între titularii dreptului la acțiune în tăgăduirea paternității, și anume soțul mamei, pe de o parte, și mamă și copil, pe de altă parte, indiferent că termenul curge de la date diferite. Neconstituționalitatea reglementării rezultă însă din faptul că legea nouă se aplică și copiilor născuți înainte de intrarea ei în vigoare, chiar dacă cererea este în curs de soluționare.

Curtea a reținut că, potrivit art. 55 C. fam., începutul prescripției de 3 ani a drep-

tului la acțiune în tăgăduirea paternității, pentru mamă și copil, este momentul obiectiv al nașterii copilului. Or, aplicarea termenului special de prescripție de 3 ani și copiilor născuți înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 288/2007 este retroactivă, în condițiile în care legea nouă se aplică unui drept născut sub imperiul legii vechi (*C.C., dec. nr. 755 din 24 iunie 2008, în M. Of. nr. 537 din 16 iulie 2008*).

Lucrarea cuprinde și o serie de convenții internaționale în domeniul dreptului familiei, al căror text este redat integral, precum și un bogat index alfabetic, care facilitează cititorului căutarea în cuprinsul lucrării, fiecare termen fiind însoțit de numărul articolului din Cod și de numărul marginal al speței unde respectivul termen se regăsește.

Abrevieri

alin.	alineatul
art.	articolul
B.C.A.	Buletinul Curților de Apel
B.J.	Buletinul jurisprudenței
B.J. Baza de date	Buletinul jurisprudenței, Baza de date, Ed. C.H. Beck
B. Of.	Buletinul Oficial
C. fam.	Codul familiei
C. pen.	Codul penal
C. proc. civ.	Codul de procedură civilă
C. proc. pen.	Codul de procedură penală
C.A.	Curtea de apel
C.C.	Curtea Constituțională
C.D.	Culegere de decizii
C.E.D.O.	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C.J.	Curierul Judiciar
C.P.J.C.	Culegere de practică judiciară în materie civilă
C.S.J.	Curtea Supremă de Justiție
col. civ.	colegiul civil
dec.	decizia
Dreptul	revista Dreptul
Ed.	Editura
ed.	ediția
EuROLex	Baza de date G&G Consulting, Piatra Neamț
hot.	hotărârea
I.C.C.J.	Înalta Curte de Casație și Justiție
J.N.	Justiția Nouă

ABREVIERI

Jud.	Judecătoria
L.P.	Legalitatea populară
legalis.ro	Baza de date, Ed. C.H. Beck, 2008
Lege 4	Baza de date, Indaco Lege 4
lit.	litera
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
nr.	numărul
O.G.	Ordonanța Guvernului
O.U.G.	Ordonanța de urgență a Guvernului
p.	pagina
P.J.C.	Practică judiciară în materie civilă
parag.	paragraful
P.R.	Pandectele Române
R.R.D.	Revista română de drept
S.C.J.	Studii și cercetări juridice
s. civ.	secția civilă
s. civ. și de propr. int.	secția civilă și de proprietate intelectuală
s. de cont. adm.	secția de contencios administrativ
s. pt. min. și fam.	secția pentru cauze cu minori și de familie
s. pen.	secția penală
sent.	sentința
S.U.	Secțiunile Unite
Trib.	Tribunalul
Trib. jud.	Tribunalul județean
Trib. mun.	Tribunalul Municipiului
Trib. pop.	Tribunalul popular
Trib. reg.	Tribunalul regional

Lucrări frecvent citate

- I. Albu*, Dreptul familiei, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1975, p. 230
- Al. Bacaci*, Raporturile juridice patrimoniale în dreptul familiei, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1986
- Al. Bacaci, V. Dumitrache, C. Hageanu*, Dreptul familiei, ed. 1999 și ed. 2002, Ed. All Beck, București
- E.A. Barasch, A. Ionașcu, P. Anca, V. Economu, I. Nestor, I. Rucăreanu, S. Zilberstein*, Rudenia în dreptul RSR, Ed. Academiei, București, 1966
- T. Bodoașcă*, Dreptul familiei, Ed. All Beck, București, 2005
- I. P. Filipescu*, Tratat de dreptul familiei, ed. 1998, ed. 2000, ed. 2002, Ed. All Beck, București
- I.P. Filipescu, A.I. Filipescu*, Adopția. Protecția și promovarea drepturilor copilului, Ed. Universul Juridic, București, 2005
- E. Florian*, Dreptul familiei, Ed. C.H. Beck, București, 2006
- E. Florian*, Protecția drepturilor copilului, Ed. C.H. Beck, București, 2006
- I. Imbrescu*, Tratat de dreptul familiei. Curs de teorie și practică, Ed. Lumina Lex, București, 2006
- A. Ionașcu, M. Mureșan, M. Costin, V. Ursa*, Familia și rolul ei în societatea socialistă, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1975

LUCRĂRI FRECVENT CITATE

Tr. Ionașcu, I. Christian, M. Eliescu, P. Anca, V. Economu, M.I. Eremia, V.Al. Georgescu, Persoana fizică în dreptul RPR, Ed. Academiei, București, 1963

I.G. Mișuță, Al. Lesviodax, Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1952-1969, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1970

I.G. Mișuță, Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1969-1975, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976

I.G. Mișuță, Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1975-1980, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982

I.G. Mișuță, Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1980-1985, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1986

T.R. Popescu, Dreptul familiei. Tratat, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1965

M. Rusu, Protecția juridică a minorului, Ed. Rosetti, București, 2005

M. Tomescu, Dreptul familiei. Protecția copilului, Ed. All Beck, București, 2005

P. Vasilescu, Regimuri matrimoniale, Ed. Rosetti, București, 2003

Colectiv, Hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului. Culegere selectivă, vol. I, Chișinău, 2006

Tabla de materii

	Art.	Pg.
	1-2	1
Titlul I. Căsătoria	3-44	8
Capitolul 1. Încheierea căsătoriei	3-18	8
Capitolul 2. Nulitatea căsătoriei	19-24	27
Capitolul 3. Efectele căsătoriei	25-36	38
Secțiunea I. Drepturile și obligațiile personale ale soților	25-28	38
Secțiunea II. Drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților	29-36	43
Capitolul 4. Desfacerea căsătoriei	37-44	99
Titlul II. Rudenia	45-96	131
Capitolul 1. Dispoziții generale	45-46	131
Capitolul 2. Filiația	47-65	136
Secțiunea I. Filiația față de mamă	47-52	136
Secțiunea a II-a. Filiația față de tată	53-61	152
Secțiunea a III-a. Situația legală a copilului	62-65	228
Capitolul 3. Adopția	66-85	241
Capitolul 4. Obligația de întreținere	86-96	280
Titlul III. Ocrotirea celor lipsiți de capacitate, a celor cu capacitate restrânsă și a altor persoane	97-160	333
Capitolul 1. Ocrotirea minorului	97-141	333
Secțiunea I. Drepturile și îndatoririle părinților față de copiii minori	97-112	333
Secțiunea a II-a. Tutela minorului	113-141	386
Capitolul 2. Interdicția	142-151	410
Capitolul 3. Curatela	152-157	417
Capitolul 4. Autoritatea tutelară	158-160	423

TABLA DE MATERII

	Art.	Pg.
Dispoziții finale	161	425
Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului		427
Convenții internaționale în domeniul dreptului familiei		449
Declarația Universală a Drepturilor Omului		451
Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice		457
Convenția privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor		467
Convenția cu privire la drepturile copilului		470
Convenția europeană asupra statutului juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei		491
Convenția europeană în materia adopției de copii		495
Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale		503
Convenția asupra relațiilor personale care privesc copiii		515
Convenția europeană asupra recunoașterii și executării hotărârilor în materie de încredințare a copiilor și de restabilire a încredințării copiilor		528
Convenția privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor		539
Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii		556
Index		567